

TURVALINE RUUM NOORSOOTÖÖS

põhimõtted ja soovitusel
noorsootöötajatele

Eesti Inimõiguste Keskus

Eesti Noorsootöötajate Kogu

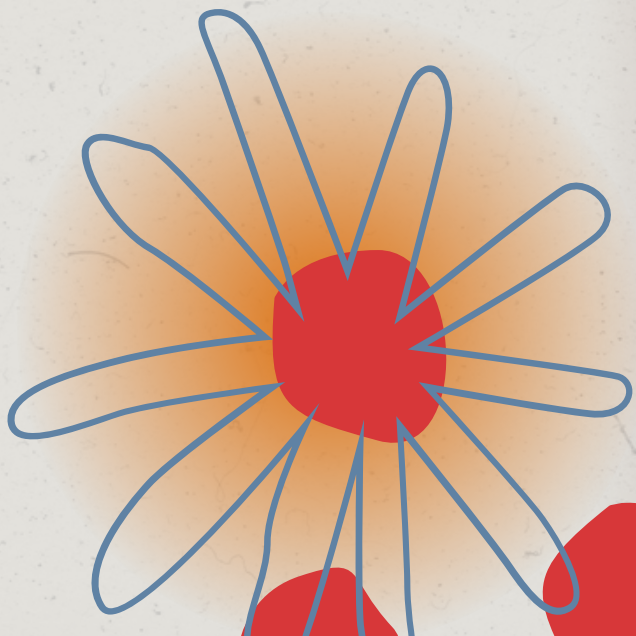
Aprill 2025, Tallinn, Eesti

INIMÕIGUSTE
KESKUS

enk

Eesti Noorsoo-
töötajate Kogu

Turvaline ruum noorsootöös - põhimõtted ja soovitused noorsootöötajatele

Oleme Eesti Inimõiguste Keskuse ja Eesti Noorsootöötajate Kogu koostööna kokku pannud seitse peamist põhimõtet koos praktiliste soovitustega, millest lähtuda turvalise ruumi loomisel ja hoidmisel noorsootöös. Soovitusi sobib järgida nii noortekeskustes kui laiemalt noorsootöö erinevates keskkondades ja kontekstides.

Tegu on elava dokumendiga ehk loodame, et see täieneb ja muutub ajas vastavalt noorsootöö tegelikule praktikale turvalise ruumi põhimõtetega tegelemisel. Kõik mõtted ja soovitused on oodatud: info@enk.ee ja info@humanrights.ee.

NB! Dokumendi lõpus on põhimõtete lihtsustatud meelespea, mida on võimalik eraldi välja printida ja kasutada.

Materjal valmis projekti "Noorsootöötajate teadlikkuse tõstmine inimõigustest ja võrdsest kohtlemisest" raames 2025. aasta kevadel.

Põhimõtete koostamise protsessi panustasid:

- Kelly Grossthal ja Ave Anniste Eesti Inimõiguste Keskusest
- Asso Viiding ja Kristina Masen Eesti Noorsootöötajate Kogust
- Eesti Noorsootöötajate Kogu 2025. aasta talvekooli "Tehke ruumi! LGBTQ+ noorte toetamine noorsootöös" osalejad
- Lisaks andsid tagasisidet Valdeku noortekeskuse töötajad

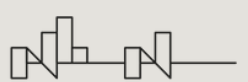
Projekti rahastas Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismide kahepoolsete suhete fond.

INIMÕIGUSTE
KESKUS

enk | Eesti Noorsoo-
töötajate Kogu

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Norway grants

Turvaline ruum ja noorsootöö

Turvaline ruum tähendab füüsilist ja vaimset keskkonda, kus ei diskrimineerita, kiusata ega solvata. Noorsootöös luuakse turvalist ruumi alati noorte ja noorsootöötajate koostööna, kusjuures noorsootöötajad on korraga nii juhtivas kui ka toetavas rollis. Just noorsootöös, kus sageli tegeletakse identiteediotsingute, eneseväljenduse ja sotsiaalsete oskuste arendamisega, on eriti tähtis, et iga noor saaks kogeda kuuluvustunnet ja psühholoogilist turvalisust. See loob pinnase usalduslike suhete tekkeks nii noorte ja noorsootöötajate vahel kui ka noorte endi seas. Turvaline ruum võimaldab noorel katsetada, eksida ja kasvada. Lisaks aitab turvalise ruumi teadlik loomine noorsootöötajal ennetada kriise ja konflikte ning toetada noorte vaimset heaolu ja arengut.

Ajalooline taust

Turvalise ruumi mõiste sündis vajadusest, mida kogesid naiste ja LGBT+ kogukonna õiguste eest seisjad: saada kokku kohas, kus inimesed võivad tunda ja väljendada end vabalt ja turvaliselt. Vaid sellises keskkonnas on võimalik jagada oma lugusid ja kogemusi nendega, kes mõistavad ja tunnevad sarnaselt või on empaatilised teistsuguse kogemuse suhtes. Lisaks võimaldab turvaline ruum avada oma tõelist identiteeti, mida näiteks soo- ja seksuaalvähemused on pidanud aastakümneid varjama. Need paigad ei olnud seega lihtsalt füüsilised kohad, vaid ka emotsionaalselt turvalised keskkonnad, kus toetus ja kuulamine käisid käsikäes.

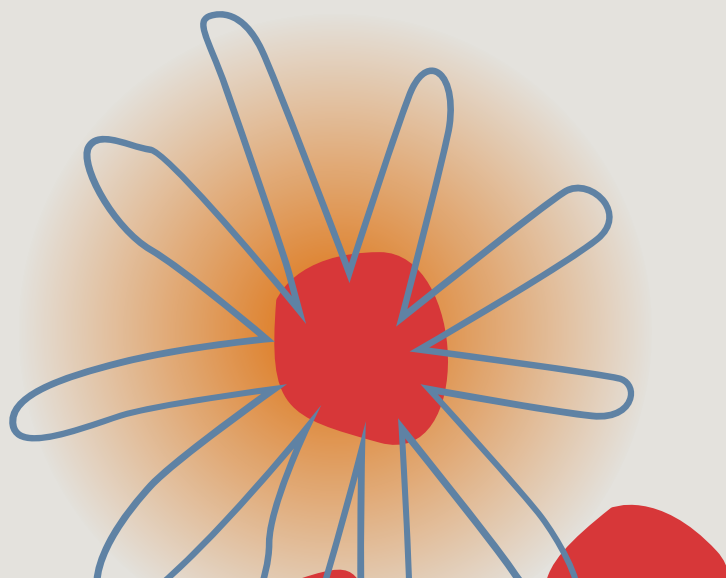

Milleks luua turvalist ruumi noorsootöös?

Noored ei pruugi avaldada oma arvamust ja jagada tegelikke tundeid, sest nad võivad peljata teiste hinnanguid, naeruvääristamist või tõrjumist. Turvaline ruum noorsootöös loob eelduse, et noored tunnevad end väärtustatuna, kuulatuna ja aktsepteerituna sellistena, nagu nad on. Turvaline ruum on oluline kõigile noortele, kuid eriti vajalik on see vähemusgruppidesse kuuluvate noorte puhul. LGBTQ+ noored, rahvusvähemused, erivajadustega noored ja paljud teised võivad kokku puutuda eelarvamuste ja stereotüüpidega, mis takistavad neil end avada või noorsootöös osaleda.

Turvalise ruumi loomine noorsootöös pole mitte lihtsalt hea praktika, vaid inimõiguste rakendamise viis. See aitab tagada, et noored saaksid kasvada vabadust, väarikust ja võrdsust väärtustavas keskkonnas - just samadel põhimõtetel, mis on aluseks inimõigustele.

NB! Turvalise ruumi loomine ei tähenda eriarvamuste vältimist. Fookuses on konfliktide lahendamine viisil, mis toetab noorte väarikust ja annab oskusi erinevustega tegelemiseks.

1. Kokkulepped

Kokkulepped loovad aluse lugupidavale suhtlemisele, kuulamisele, isikliku ruumi austamisele ja kaasavale koosolemisele.

Turvalise ruumi kokkulepped tuleks kirja panna koos noortega. Tasub võtta aega nende läbi mõtlemiseks ja sõnastamiseks.

- Kokkulepeteni jõudmiseks saab kasutada erinevaid meetodeid, nagu näiteks aruteluringe, otseküsimusi noortele, online-panustamise võimalusi.
- Oluline on, et noored tunneks, et neil on reaalne mõju ruumi reeglite kujundamisel - nende arvamust tõesti kuulatakse ja sellega arvestatakse.
- Noori tuleb julgustada mõtlema ka nendele vähemusgruppidele, kuhu nad ise ei kuulu.
- Iga keskkond on arengus ja kogemused toovad uusi mõtteid. Seega tuleb kokkuleppeid aeg-ajalt üle vaadata ja vastavalt vajadusele muuta.

2. Füüsiline ja emotsionaalne turvalisus

Füüsiliselt ja vaimselt turvaline ruum julgustab noorte vaba eneseväljendust, aga õpetab ka reageerima olukordades, kus turvalise ruumi põhimõtteid rikutakse.

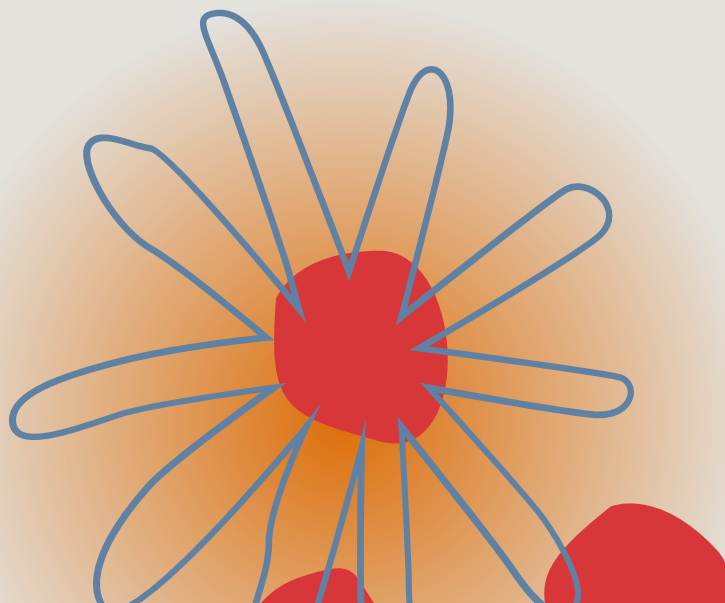
- Füüsiline ruum peab arvestama noorte privaatsusvajaduse ja ligipääsetavusega. Näiteks liikumispuudega noorte ligipääsetavus, vaiksed nurgad, privaatsed alad, sooneutraalsed tualetid jne.
- On oluline, et kõik noortega tegelevad täiskasvanud looksid oma sõnade ja käitumisega keskkonda, kus noored tunnevad end emotsionaalselt turvaliselt - keskkonda, kus nad võivad väljendada oma mõtteid, emotsioone ja muresid, kartmata halvustamist või naeruvääristamist.
- Kui mõni noor tahtlikult või tahtmatult kasutab sõnu ja väljendeid, mis pole turvalise ruumi põhimõtetega kooskõlas, tuleb noorsootöötajal reageerida rahulikult ning võtta aega selgitamiseks ning kokkulepete meeldetuletamiseks.

3. Mitmekesisuse tunnustamine ja tähistamine

Ruumi kujundus peaks kaasa aitama, et noorte mitmekesisus poleks üksnes aktsepteeritud, vaid ka nähtav. Nähtaval kohal olev kogukonna märk julgustab ja kinnitab, et tõepoolest kõik on oodatud.

- Mitmekesisust toetavad ja sellele viitavad sümbolid võiksid olla ruumides ja keskkonnas nähtaval.
- Nii ruumi kui erinevate trükiste visuaalid ja sümbolid võiksid peegeldada kaasavat ja mitmekesisust hindavat väärtusruumi.
- Praktilisel tasandil võib selleks kasutada erinevate kogukondade lippe, kleepse, kaasavate visuaalidega postreid. Ka trükiste sõnastus ja kujundus võiks peegeldada mitmekesisuse väärtustamist.

4. Noorsootöötajate roll

Kuigi turvalist ruumi luuakse alati koos noortega, on oluline, et noorsootöötajad oleksid teadlikud oma rollist ja mõjust.

Noorsootöötaja roll on kujundada oma sõnade, tegude ja hoiakutega keskkonda, kus iga noor tunneb end aktsepteerituna.

- Noorsootöötaja ülesanne on märgata, kui keegi tunneb end kõrvalejäetuna või ohustatuna, ning sekkuda hoolival, toetaval ja mittekaristaval viisil.
- Turvalise ruumi loomine ja hoidmine nõuab pidevat enesearendust ja valmisolekut õppida. Selleks võiks noorsootöötaja end regulaarselt koolitada ja täiendada sellistel teemadel nagu näiteks vaimne tervis, trauma- ja konfliktitundlikkus, kultuuriline mitmekesisus, soo- ja seksuaalvähemuste toetamine ning kaasav suhtlemine.
- Noorsootöötaja kaasav, aus ja hooliv suhtumine annab noortele eeskuju ning julgustab noori üksteise eest seisma, kui nad märkavad ebaõiglust või kiusamist.

5. Kaasav suhtlus ja osalus

Turvalise ruumi loomisel on oluline anda noortele võimalus väljendada end erinevatel viisidel ning osaleda keskkonna ja tegevuste kujundamises.

- On oluline, et kõik noored saaksid sõna ja olla aktiivsed osalised nii grupi kokkulepete kujundamises kui nende toimimises.
- Noori tasub julgustada leidma endile sobivaimat eneseväljendusviisi - suulist, kirjalikku, visuaalset vm - ja toetada nende isikupärast suhtlemisstiili. Eraldi võiks mõelda ka vaiksematele noortele, ja vajadusel aidata kaasa nende osalusele diskussioonides.
- Hea oleks soodustada noortevahelist aktiivset kuulamist ja oma vaatenurga väljendamist ilma katkestamise, hinnangute andmise või halvustamiseta.
- Võimaluste piires peaks arvestama kultuuriliste, keeleliste ja muude eripäradega, pakkudes vajadusel toetavaid väljendusviise ja vahendeid.

6. Ennetus ja reageerimine

Probleemide lahendamine on alati lihtsam, kui ennetamisega on teadlikult tegeletud ning lahenduseni jõudmine toimub toetavas dialoogis.

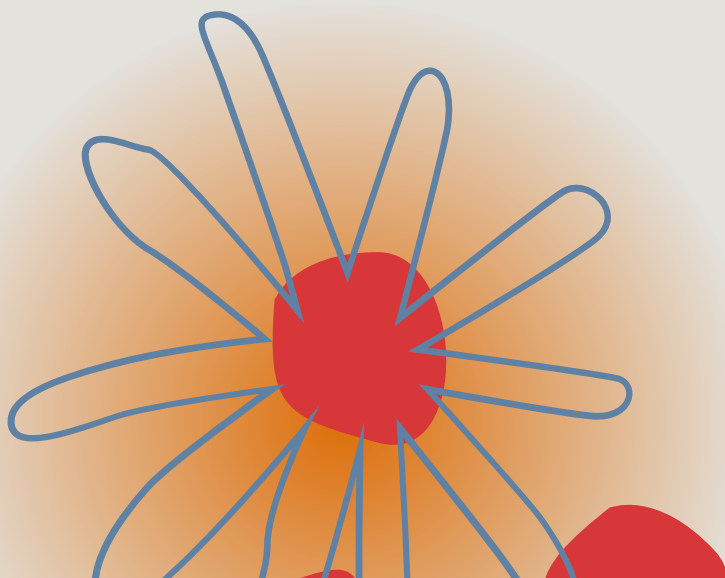
- Oluline on kokku leppida selged sammud ja kontaktisikud juhuks, kui keegi tunneb end ebaturvaliselt.
- Oluline on, et noored teaksid, kuhu ja kelle poole pöörduda, kui nad kogevad või näevad ebavõrdset kohtlemist, kiusamist, diskrimineerimist või vägivalda.
- Probleemide käsitlemisel tuleks lähtuda dialoogist ja taastava õiguse põhimõtetest, vältides süüdistamist.
- Tõsisemate probleemide või intsidentide puhul võiks kaaluda majaväliste spetsialistide, nagu psühholoogi või politsei, kaasamist.

7. Refleksioon ja areng

Turvalise ja toetava ruumi hoidmine eeldab pidevat refleksiooni ja valmisolekut muutusteks.

On oluline, et grupis toimuks regulaarne refleksioon turvatunde, koostöö ja heaolu teemadel. Seda võib eest vedada noorsootöötaja, kuid ka noored ise, olenevalt nende vanusest ja grupidünaamikast.

- Kasulik on koos noortega sisse seada tagasiside andmise süsteemid, et kujundada ruumi turvalisemaks ja toetavamaks.**
- Noorsootöö keskkond ei ole staatiline, vaid pidevas arengus vastavalt noorte vajadustele ja tagasisidele. Sellega tuleks turvalise ruumi loomisel ja hoidmisel pidevalt arvestada.**

Turvalise ruumi meelespea

Kokkulepped on koos noortega läbi arutatud ning loovad aluse lugupidavale suhtlemisele ja koosolemisele.

Füüsiline ja emotsionaalne turvalisus on tagatud – keegi ei tunne end ohustatuna, rünnatuna ega marginaliseerituna.

Noorte mitmekesisus (sh sooidentiteet, seksuaalne sättumus, lisavajadused, kultuuriline taust, neuroerinevused jms) on teadvustatud ja nähtav (nt LGBTQ+ kogukonna lipud).

Täiskasvanud/noorsootöötajad oskavad märgata ja sekkuda, kui keegi kogeb ebaturvalist olukorda, ning on teadlikud võimusuhetest ja oma rollist nende kujundamisel.

Turvalise ruumi loomine ei tähenda samas täielikult eriarvamuste vältimist. Fookuses on aga konfliktide lahendamine viisil, mis toetab noorte väärikust ja annab oskusi erinevustega tegeleda. Turvaline ruum loob pinnase usaldusele, isiklikule arengule ja annab julgust end väljendada.

